

JAARVERSLAG 2018/2019

De aanleiding

Anton Daniels heeft ruim 16 jaar onderzoek gedaan naar het leven van de Joodse Harderwijkers van voor 1940. Immers, na de oorlog is er geen Joodse samenleving meer. De Joodse mensen zijn weggevoerd, ondergedoken, verhuisd, 27 Joden zijn vermoord, hun bezittingen geroofd, verkocht of vernietigd. Geen foto, geen verhaal, geen herinnering, er is niets meer overgebleven van hen die toch een grote rol gespeeld hebben in het Harderwijkse leven. Daniels heeft veel spuurwerk verricht en is heel wat te weten gekomen. Die kennis heeft hij o.a. gedeeld in het door hem geschreven boek "De Joodse Harderwijkers".

In vervolg op zijn boek en op de door hem ingerichte herinneringswand en fotowand wilde Anton Daniels een animatiefilm laten ontwikkelen, zodat het voormalig Joodse erfgoed in beeld gebracht wordt. Hij denkt daarbij aan de synagoge, het Joodse schooltje met het huis van de leraar en de begraafplaats.

De ChristenUnie diende in de zomer van 2017 een motie in ten behoeve van de uitwerking van deze ideeën. Deze motie is door de gemeenteraad omarmd en de gemeente Harderwijk stelde € 5.000,- beschikbaar. In 2018 vinden de eerste gesprekken plaats over de uitwerking ervan. Een en ander moest gewaarborgd worden in een rechtspersoon.

Het vervolg

Door samenwerking tussen de BV JSH, eigenaar van het pand, de Historische Vereniging Herderewich en de initiatiefnemer Anton Daniels kon er in september 2018 een stichting worden opgericht: De Stichting Joods Erfgoed Harderwijk. Er worden statuten opgesteld en op 13 september 2018 is de Stichting een feit. De doelstelling is breed geformuleerd:

1. *De stichting stelt zich ten doel de herinnering aan de voormalige Joodse gemeenschap van Harderwijk te bevorderen en alle culturele, maatschappelijke en religieuze aspecten daarvan onder de aandacht te blijven brengen. In woord en beeld.*
2. *De stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door:*
 - a. *De voormalige Joodse gemeenschap een blijvend gezicht te geven.*
 - b. *Met gebruik van de moderne media het Joodse culturele erfgoed in zijn oorspronkelijke vorm zichtbaar te maken.*
 - c. *Het herstellen of restaureren van al wat herinnert aan de Joodse gemeenschap.*
 - d. *Het verzamelen en exposeren van beeldmateriaal in de voormalige synagoge.*
 - e. *Publicaties mogelijk te maken.*
 - f. *Door lezingen, lessen en voorlichting informatie verstrekken over de geschiedenis van de Joodse gemeenschappen in Harderwijk en omstreken.*
 - g. *Samen te werken met organisaties die soortgelijke doeleinden nastreven.*

De volgende acties worden in rap tempo uitgevoerd:

1. Er wordt een beleid- en actieplan opgesteld.

2. De eerste actie is het project: Digitaliseren van het Joods Erfgoed. Door de jarenlange samenwerking met professional, A.M.C. Pors kon de start snel plaatsvinden. Het projectplan wordt geschreven en uitgewerkt.
3. De totale projectkosten komen neer op € 33.000, -
4. Er wordt een dekingsplan gemaakt
5. Het plan wordt in delen opgesplitst: synagoge, Joodse school en huis van de leraar, begraafplaats.
6. Er worden financiën gezocht, fondsen worden aangeschreven, de provincie wordt om een bijdrage gevraagd.

Het verloop

De honorering van de aanvragen verloopt zeer voorspoedig. In januari is het benodigde geld voor het eerste deel, het digitaliseren van de synagoge toegezegd of deels ontvangen. Andere toezeggingen komen in de eerste maanden van 2019 ook binnen, zodat het totale project in één keer kan worden uitgevoerd.

Officieel startmoment

In het kader van bekend maken van de Stichting en het project kiest het bestuur voor een officieel aftrapmoment. Dat vindt plaats op 22 februari, in het bijzijn van de wethouder van cultuur van de gemeente Harderwijker, enkele sponsors en van vrienden van het project.

De aanwezigen zijn enthousiast en positief over de plannen en de uitwerking tot nu toe.

Plannen voor openstelling voormalige synagoge

De ontwikkeling van de animaties verloopt voorspoedig. Anton Daniëls begeleidt het proces. Inmiddels is er voldoende geld toegezegd voor de uitvoering van het hele project, ook het schooltje, het huis van de Joodse leraar en de begraafplaats kunnen gedigitaliseerd worden, de QR-codes kunnen ontwikkeld worden en de benodigde apparatuur voor het afspelen kan worden aangeschaft. Ook daarvoor melden zich sponsors.

Pilot openstelling

Het bestuur besluit om een pilot uit te voeren met het vertonen van de filmbeelden van de synagoge. Er kan ervaring worden opgedaan met het ontvangen van bezoekers, hoeveel bezoekers komen er, welke indruk maakt het getoonde op de bezoeker en wat zijn verwachtingen? Er wordt besloten om de expositie met de foto- en herinneringswand en met de animatiefilm ruim twee maanden open te stellen, van 1 juli t/m 15 september, vijf middagen per week. Het inloophuis is de eerste zes weken gesloten, zodat de Stichting alle ruimte heeft om ervaringen op te doen. De laatste twee weken is het inloophuis geopend, met die samenwerking kan dan ook ervaring worden opgedaan.

Om dit te realiseren moeten er vrijwilligers gevonden worden die tijdens de openingsuren aanwezig willen zijn en eventueel een toelichting kunnen geven. Twee mensen stellen zich beschikbaar voor het werven en de coördinatie: Albert Bos en Siem den Heier. Zij vinden 17 mensen bereid om in tweetallen de expositie te bemensen. Er worden enkele bijeenkomsten georganiseerd met deze vrijwilligers, zodat ze enigszins toegerust zijn.

Daarnaast wordt gewerkt aan publiciteit. Er wordt een folder ontwikkeld die op diverse toeristische plekken wordt neergelegd. Ook de krant besteedt aandacht aan deze opening, evenals sociale media. Er komt een banner en er is een website ontwikkeld.

De evaluatie van de openstelling

Het was een mooie zomer, er waren veel toeristen in Harderwijk, de synagoge werd goed bezocht. Opvallend was ook het aantal buitenlandse bezoekers (Duitsers, maar ook uit Amerika). Gedurende de twee maanden openstelling bezochten 500 mensen (geschat) de expositie. Er zijn mooie gesprekken gevoerd. Bezoekers konden hun ervaringen opschrijven in het gastenboek. Er zijn mooie teksten te lezen. Vrijwilligers waren enthousiast, de opening gelijktijdig met het inloophuis was goed verlopen. Men besloot nog 6 weken door te gaan, tot 30 oktober. Deze laatste periode waren er veel minder bezoekers.

De documentairefilm, Veluwe Remembers

Het jaar 2019-2020 staat in het teken van 75 jaar vrijheid. Met name op de Veluwe zal er veel aandacht zijn voor het Joodse drama in de oorlog. Samen met de Historische verenigingen van Nijkerk, Putten en Ermelo wordt een plan ontwikkeld voor een begeleide wandeling over het Westerborkpad van Nijkerk naar Harderwijk. In Museum Oud Nijkerk is het archief van de initiator van de Westerborkpad -wandeling, Jan Dokter, te bekijken. In Ermelo richt het museum Het Pakhuis, een expositie in rondom twee Joodse kinderen Bram en Eva, die in 1944 opgepakt en nooit meer teruggekomen zijn. In Elburg is er de continue expositie in de Sjoel. In dat kader liggen er kansen voor de aandacht voor de activiteiten van de Stichting Joods Erfgoed Harderwijk. De resultaten kunnen meegenomen worden in de doelstelling van Veluwe Remembers: herdenken, herinneren en beseffen. De animatiefilms kunnen een goede bijdrage leveren.

Wanneer de contouren van de activiteiten in het kader van “Veluwe Remembers” duidelijk worden, wil het bestuur een verbinding maken. Er worden een plan ontwikkeld om een documentairefilm te maken, ingesproken door Anton Daniels, over het leven van Joodse Harderwijkers. Hiermee beoogt het bestuur de kennis van Anton in gesproken vorm vast te leggen met beelden van woningen en situaties waarin men toen leefde. Er wordt een aanvraag ingediend voor financiële steun bij de Provincie Gelderland, Veluwe Remembers. Deze aanvraag wordt gehonoreerd. Daarmee kunnen de werkzaamheden voor de ontwikkeling van de film beginnen. Het doel is om op 27 januari 2020, de dag van de Auschwitz herdenking, de film in première te laten gaan in de Catharinakapel. Het filmhuis is bereid hieraan mee te werken.

De virtualisatie van het overige erfgoed

De animatiefilm van de synagoge wordt nog iets bijgesteld en de ontwikkeling van de overige films gaat gestaag door. De gesprekken en reacties leveren soms nieuwe informatie op die weer verwerkt moet worden. De expositieruimte moet worden voorzien van een knoppensysteem, zodat mensen keuzes kunnen maken voor wat ze willen zien. Ook de documentaire moet getoond kunnen worden.

Tenslotte

In ruim één jaar tijd is veel werk verzet. Op basis van het werk van Anton Daniels in voorgaande jaren kon het bestuur grote stappen zetten. Veel fondsen zegden een bijdrage toe. Zodoende kon naast de ontwikkeling van de animatiefilms ook de documentaire gemaakt worden. De samenwerking met het inloophuis, de stichting Oude Synagoge, verloopt erg goed. De afronding van het 3D- project zal in 2020 plaats vinden. Hiermee heeft het bestuur in korte tijd veel van haar doelstelling kunnen

bereiken. De komende jaren zal in het teken staan van contacten leggen met het onderwijs, de toeristenbranche en overige doelgroepen. De uiteindelijke doelstelling is immers: de herinnering levend houden en de voormalige Joodse gemeenschap onder de aandacht blijven brengen

Door inzet van velen is er al veel bereikt.

Harderewijk, april 2020

